

Erdélyi Viktor: A magyar kartellek.

Huszonkét éve, hogy Magyarországon megalakult az első kartell (Szódakartell 1890-ben) és a kartellkérdés mégis csak az újabb időben ébresztett nagyobb érdeklődést a közvéleményben. Az első időben oly abszolút közöny nyel fogadták a kartellalakulási híreket, hogy például a *magyar* cukorkartell megalakulásakor az alapítók csak a *bécsi* napilapoknál „késztették elő” a talajt. A magyar műtrágyakartell, a szénkartell, az ócskavaskartell és a téglakartell valósággal észrevétlenül születtek és a magyarországi kartellek életének első évtizedében alig esett a kartellekről szó. Nagy ritkán elhangzott ugyan néhány bátor-talan frázis a magyar kartellekről is, de azért a szélcsend egy évtizeden túl teljes volt ezen a téren. Pedig a kartellalakulások következményei nem maradtak el és a közönség ezeket ugyancsak megérezte.

Nem mondható véletlenségnek, hogy az első komolyabb kartellelles kirohanás politikai háttérrel bírt. Az állami vasművek félhivatalosan beléptek a vaskartellbe és ezáltal a honatyák megtudták, hogy Magyarországon kartellek is vannak. Sőt csakhamar olyasmit is hallottak, hogy a külföldön a kartelleket élesen támadják és egy szép napon, minden bevezetés nélkül, középkori nehéz fegyverzetben hadkírontottak a kartelleknek és a kormánynak, amely a „kartellekkel paktál”. A kartellek és a kormány védelmére Lukács László akkori pénzügyminiszter vállalkozott és kijelentette, hogy „*ha vaskartell nem lett volna, ma nem lenne vasiparunk*”. A súlyos kijelentés elvette a harcosok harci kedvét, részben azért, mert nem ösmerték a magyar vasipart, másrészt pedig azért, mert a kartellekről is csak nagyon homályos fogalmaik voltak. De a jelszó nem maradt hatástalan. Nemsokára szakkörökben indult meg a kartellelles mozgalom és most már súlyosabb csapásokat mértek a kartellekre. Eredményt azonban most sem értek el. A közvéleménybe nem mentek át az eszmék, a nagyközönség tájékozatlanul állott. És a kartellek gondoskodtak „arról, hogy ez a tájékozatlanság mennél nagyobb legyen. Mély hallgatásba burkolóztak, jelentéseket nem adnak ki és a szerződéseket üzleti titoknak tekintik. Sőt keresztülvitték azt, hogy a hivatalos statisztikában is mennél kevesebb oly adat szerepeljen, amely világot vethetne üzleteikre. Ez a titkolózás annyira megy, hogy a szénkartell egyenesen letagadja létezését. És míg például Ausztriában a legtöbb kartell minden életnyilvánulása nyilvános, addig minálunk egyes kartellek létezése is kérdéses a nagyközönség előtt. Szaklapjaink csak ritkán, alkalmoszerűség foglalkoznak egy-egy kartell néhány dolgával, napilapjaink egyes kartellek abnormis életnyilvánulásait tárgyalják szintén alkalmoszerűleg és ezen a téren csak a Népszava ment előbbre egy lépéssel, amikor olvasói részére több vonásaiban megismertetett néhány nagyobb kartellt. A speciális könyvek maroknyi száma alig bír jelen-

tősséggel. Néhány kartellelles és néhány kartellbarát munkácska csak az érdekeltek figyelmére számíthat. A magyar kartelleket ösmertető munka még hiányzik.

Ebben a vázlatos tanulmányban nem térhetünk ki a kartellek szervezetének minden részére, csak a körvonalakat rajzoljuk meg. Azokat a dolgokat fogjuk megösmertetni, amelyek a szerencsésebb nyugati államokban köztudomásúak, és amelyek ismerete nélkül a kartellek szerepéről nem alkothatunk még általános képet sem. Tanulmányunkban nem leszünk sem kartellbarátok, sem kartellelleségek. Olyannak tekintjük a kartellek szerepét a gazdasági életben, mint amilyen a véredények izomrostjának a szerepe az emberi testben. Hogyha az izomrost elernyed, kitégülni a véredény és szédülést, majd gutaitést okoz, míg a túlságosan merev izomrost szívszélhűdésre készíti elő a talajt. A kartell hiánya vagy a gyenge kartell a féktelen versenyt és az esztelen versengést növelik nagygyá, míg a túlrideg kizsákmányoló kartell a gazdasági élet számos terén pangást, visszafejlődést, sőt katasztrófát idéz elő.

Tanulmányunk során nem ragaszkodunk kizárólag a kartellek üzleti szervezetéhez, hanem elsősorban a termelési viszonyokat és a piac helyzetét tekintjük. A termelési viszonyokban rejlik a kartell természetes bázisa, a piaci viszonyok mutatják a kartelli hatását és a kettőnek egymáshoz való viszonyából igyekezünk megrajzolni a kartell képét. Külföldi példák és általános tantételek nem jönnek nagy figyelembe ennél a munkánál, amely tulajdonképpen nem a „kartellekről”, hanem speciálisan a „mi kartelljeinkről” szól. Kizárólag ezek sajátos viszonyait tartjuk szem előtt és ezért tesszük kiindulási ponttá a termelési és piaci viszonyokat.

Másodsorban foglalkozni fogunk a kartellek pénzügyi szervezetével és a kartellek mögött álló pénzcsoportokkal. Ezáltal tisztább képét kapjuk az érdekszövetkezeteknek és reámutathatunk az egyes látszólag különálló kartellek közötti kapcsolatra. Az iparfejlesztési akció sok eddig még rejtélyesnek látszó sajátosságira vet fényt ez a kapcsolat. Ezzel a kérdéssel függ össze a „konkurens” kérdése is, de talán még ennél is fontosabbak a „patronusok” kérdése. Csak ezeknek a kérdéseknek a beállítása után kerülhet sor a diagnózis megállapítására. És itt kizárólag az az egy kérdés fog bennünket érdekelni, hogy az illető kartell a kartellárság érdekének megvédése mellett szolgálja-e a gazdasági haladást avagy nem.

Tartozunk a speciális magyar viszonyoknak azaz, hogy a fentiekén kívül még egy körülménnyel foglalkozunk. A kartell és a kormány közötti viszony. A kartellek között ugyan nincsen mostoha gyermek, de azért bizonyos fokozatok mégis feltűnően mutatkoznak. És ennek a fokozatnak a bemutatásával a diagnózisból a kórkép bontakozik ki.

A tanulmány újszerűsége magával hozza, hogy egyes helyeken hiányos lesz. Ilyenkor helyet adunk a hozzászólásnak és igyekszünk az ankétszerű beállításra. Ezáltal csak hűségében nyer a kép és mi kizárólag azt tartjuk feladatunknak, hogy a magyar kartelleknek lehető hű képét adjuk.

I.

A szénkartell.

A vitás kérdések fejtegetésébe nem ereszkedhetünk és így nem foglalkozhatunk azzal a kérdéssel sem, vajjon Magyarország földje szénben szegény avagy gazdag. Ellenben tényként megállapíthatjuk és alább részletesen fejtegetjük azt, hogy Magyarországon az ismert széntelepeknek csak kis részén folyik a termelési munka és a feltételezett széntelepek felkutatására vállalataink nem törekszenek. A magyar szénkartell gondos óvatossággal kerüli el a túltermelés lehetőségét.

Ami a széntelepek, – vagyis jobban mondva az üzemben levő szénbányák földrajzi fekvését illeti, úgy az határozottan kedvezőtlen. A legtöbb szénbánya az Alföld pereme körül sorakozik, avagy ahhoz közel fekszik, míg az iparilag oly fontos Erdély belsejében nincs jelentős szénbánya (a Zsilvölgy inkább az Alföld mint Erdély belseje felé gravitál) és az ugyancsak iparilag fontos Felföldön csak két éve helyezték üzembe az egyetlen nagyobb szénbányát, a handlovait. Szénbányáink e különös elhelyezkedéséből az következne, hogy a Felföldöt a közeleső Sziléziából látjuk el szénnel, míg a mi déli határhoz közel eső bányáink a Balkánra való exportban keresnek kárpótlást. Azonban ezek közül csak az előbbi áll.

Magyarország széntermelése 1910-ben 90,363.000 métermázsát tett ki, míg a szükséglet 115,441.858 métermázsá volt, a hiányzó részt behozatal útján kaptuk és ezáltal 52,386.754 koronát engedett át a szénkartell külföldi versenytársainak. De szívesen engedte át, mert ezáltal a befektetett tőke magasabb kamatoztatását biztosította magának. Csak az üzemek megszorításával érhetne el a következő páratlan eredményeket:

1. A feketeszen árak 12%-al emelkedtek, míg a feketeszen bányákban alkalmazott munkások bérét az előző évi átlagos 337 fillérről 332 fillérré szorította le. Az így nyert különbözet birtokában természetesen tért hódított az olcsóbb feketeszen, de ez a kartellre nézve nem bír jelentőséggel, mert a szükségletet a mai szervezet mellett amúgy is képtelen fedezni.

2. A barnaszén ára 13%-al emelkedett, a munkabéreket 448 fülérről 335 fülérré szorították le és 891-el kevesebb munkással, 754,469 métermázsával többet termeltek. Amíg a munkáskihasználás ilyen nagy arányokban lehetséges, addig természetesen eszükbe sem jut a vállalatoknak az üzemek fejlesztése, ami munkáshiányt és ezzel kapcsolatosan munkabéremelkedést idézne elő. A szénkartell üzleti elve: kis forgalom, de nagy haszon. És ezt úgy éri el, hogy a szénbányák földrajzi fekvését kihasználja üzleti céljaira.

Tekintsük mindenekelőtt a dunántúli ország-részt. A dunántúli feketeszenbányák a Mecsek hegységben és annak közelében terülnek el és itt öt nagyobb vállalat van érdekelve, amelyek közül csak a Dunagőzhajózási bányavállalata bír nagyobb fontossággal. Ez a vállalat sem gondol sokat az üzem fejlesztésével, hanem megelégszik, ha termelésének azt a részét, amelyet saját üzeméinél niem használhat, jó áron eladja. A kartell szívesen segíti a Dunagőzhajózási, nehogy a barnaszénnek konkurrenciát csináljon és így az egész feketeszenbányászat kisjelentőségű. Az óriás területet lefoglalva tartják, de a feltárást nem

látják célszerűnek. A kisszabású üzemek teljes erejükből a könnyen elérhető üzleti eredményeket hajszolják és ez a magyarázata a következőknek:

1. A kerületben működő műszaki tisztviselők 27 százaléka nem bír a szükséges kvalifikációval. Ezek olcsóbb munkaerők.

2. A 479 altiszt közül csak 169 végzett szakiskolát. Ezáltal is olcsóbbá teszik az üzemet.

3. A munkáslétszám 1910-ben így változott: férfimunkás 198-al kevesebb, nőimunkás 31-el több, gyermekmunkás 38-al több.

Ez ez a magyarázata annak is, hogy a dunántúli feketeszenbányáknál minden 124-ik munkásra egy-egy halálos vagy súlyos baleset esik.

A dunántúli barnaszénbányák legjelentősebbjei Esztergom és Tata vidékére esnek. Ezek elsősorban a fővárosban, a Dunamentén és a felföld idegravitáló részén igyekeznek konkurrensmentessé tenni a piacot és ezért szívesen átengedik a Dunántúl délnyugati részét a dalmát barnaszénnek, amely különben kültagja a kartellnek. A dunántúli barnaszénbányáknál szintén látjuk azt az igyekezetet, hogy a férfimunkásokat lehetőleg az olcsóbb női és gyermekmunkásokkal helyettesítsék. (Férfi 813, nő 110, gyermek 149.)

A dunántúli szénbányák termelési és munkásviszonyai a következők:

Pécsvidéki szénmedencében termel 4581 munkás 8,660.918 métermázsá szenet.

Az esztergomvidéki szénmedencében 1754 munkás termel 4,102.371 métermázsá szenet.

A tatai szénmedencében 6718 munkás termel 15,910.059 métermázsá szenet. (1910-ben itt a munkáslétszám 522-el apadt, a termelés pedig 145,261 métermázsával emelkedett.)

A dunántúli szénvidéken óriás feltáratlan területek kínálkoznak még, de a kartell tagjai nem gondolnak az üzemfejlesztésre, bár a Dunántúl egyharmadrészét képtelenek szénnel ellátni. Hogy ennek mi az oka, arra később mutatunk rá.

A délmagyarországi szénterület (Tisza-Maros-Erdély-Alduna közötti vidék) zárt egység, amely idegen szenet nem fogyaszt, de viszont saját széntermelését sem viszi messzebb vidékre. A legnagyobb széntermelő az Állam vasúttársaság, amely csak saját szükséglete fedezésére gondol és elszántan védi meddő hegyzárlatát. A dénmagyarországi szénbányáknál 3939 munkás (225-el kevesebb mint az előző évben) 4,303.809 métermázsá szenet termel. (86,178 métermázsával több mint az előző évben.) A termelési viszonyok primitívek, aminek természetes következménye a sok véres baleset. (Minden 55-ik munkásra esik egy halálos vagy súlyos.)

Az országnak legintenzívebben műveit széntelepei a zsilvölgyiek, de itt is megtörténhetett az a köztudomású tény, hogy a salgótarjáni 1909-ig évi 200,000 korona bért fizetett az állami szénbánya-terület bérlete fejében és egy kapavágást sem tett. Az itteni szénbányákban 12,666 munkás dolgozik és 18,133.729 métermázsá szenet termel. Ez épen ellenkezője a délmagyarországi szénterületnek, amennyiben a termelést csak területen kívül értékesíti. A Zsilvölgyben egyetlen szénfelhasználó ipartelep sincs. A gazdag vállalatokban hiányzik a vállalkozói kedv és idegen vállalkozó nem létesíthet itt ipartelepét, mert kényre-kedvre ki volna szolgáltatva a szénbányáknak.

Erdélyben más jelentősebb szénbányavállalat nincs és így érthető, hogy itt piacra található az *angol* szén, amelyet via Galac hoznak be.

Középmagyarországon két jelentősebb szénvidék van, a salgótarjáni és a sajómenti. A salgótarjáni medencében jöminőségű barnaszén termelnek, míg a sajómenti szén minősége gyengébb. Mindkét vidéken nagyon elterjedt szokás a meddő hegyzárlat, ami arra szolgál, hogy a munkás viszony ok statusquoját biztosítsák és a „túltermelésnek elejét vegyék. Salgótarján körül 6828 munkás 15,264,357 métermázsa szenet termel és ez az arány arra mutat, hogy itt a termelési viszonyok rendkívül kedvezők. A sajómenti szénvidéken 5359 munkás 11,274.166 métermázsa szenet termel.

Ezekhez járulnak a kisebb szénvidékek, amelyeken 8541 munkás talál foglalkozást és 12,656.976 métermázst termel. (Munkáslétszám 798-al csökkent, míg a termelés 680.514-el emelkedett.) A handlovai szénmedence termelése csak a jövőben fog számítani.

A középmagyarországi szénbányák csak a környék ipari helyeinek, a máv.-nak és Budapestnek szállítanak szenet. A felvidékre nem fordítanak figyelmet és így a felvidéken a külföldi szén foglalta el a piacot. De a külföldi szén behatol az ország belsejébe is és a nagyobb ipari gócpontokon folyton nagyobb keresletnek örvend. A kartell nem védekezik ellene, sőt könnyösen nézi ezt a térfoglalást. A magyar szénbányavállalatok haszna minden körülmények között biztosítva van és a többiek között a következő táblázat is felvilágosítást nyújt arról, hogy ezt a hasznot milyen úton igyekszik növelni.

	á r a		műszakbér 1909-ben	műszakbér 1910-ben
	1909	1910		
Feketeszén ...	1·60	1·85	3·44	3·38
Barnaszén ...	1·10	1·30	2·47	3·34

Pedig a szénbányászat fejlesztésére még tág tér nyílik, de csak a kartell részére. A kartell tagjai óriás feltáratlan szénterületeket tartanak lefoglalva az ország különböző részein, amint azt a következő hozzávetőleges számításon alapuló táblázat mutatja.

	bányászat folyik a szénterület
Dunántúli feketeszénterület	hetedrészen
Délmagyarországi feketeszénterület ..	tizenötödrészen
Dunántúli barnaszénterület	negyedrészen
Salgótarjáni barnaszénterület	harmadrészen
Sajóvidéki barnaszénterület	hatodrészen

A főváros útbaigazító hivatala.

Írta: dr. Sidó Zoltán f. fogalmazó.

A magán- és büntetőjog, valamint a közigazgatás körébe vont feladatok és az e feladatok elvégzésére kiadott rendelkezések ma már oly számosak és szétágazók, hogy az azokban való jártasság megszerzése a törvénykezés és közigazgatás terén működők részére is nagy nehézségekkel jár és nem szenved kétséget, hogy még magasabb műveltség mellett is lehetetlen a nagyközönség részére. Annál fokozottabb mértékben áll ez az alsóbb néposztályok tagjaira nézve.

A törvényekben és rendeletekben való járatlan-ság azonban nagy mértékben hátrányára szolgál mindenkinek, sőt nem egy esetben egzisztenciájára végze-

tessé is válhatik. Jogéletünk azon elve, hogy a „jog nem tudása nem mentesség”, magával hozza azt a kívánalmat, hogy érdekei megvédésére az egyén minden egyes esetben a jogban jártasak tanácsát kérje ki, aminek költséges volta azonban legtöbbször arra vezet, hogy a vagyontalan egyén jóga és ezzel pénze is veszendőbe megy.

A jogban való járatlanságán kívül érdekei kellő megvédésétől a szegény embert még a hatóságoktól való félelme, bizalmatlansága és igazsága kivívásának fáradságos volta is visszatartja. A közigazgatási szervezetnek a szegény ember előtt rejtelmesen bonyolult volta, valamint a feleknek egyik hatóságtól és hivatalból a másikba való szokásos küldözése, oly nagyfokú időpazarlással és munkájából való folytonos kimaradással jár, amely őt igen gyakran jogai veszni hagyására kényszeríti. A közigazgatás egyszerűsítése és a szóbeliség nagymértékű érvényesítése talán segíthetne ez állapoton, ennek eléréséig azonban nem halaszthatjuk valamely másnemű segítő eszköz keresését.

Igen időszerű volt tehát dr. Feleki Béla fővárosi bizottsági tagnak a főváros közgyűlésén tett abbeli indítványa, hogy a főváros is segítségére siessen az ügyei elintézésében tájékozatlan közönségnek az egyes kerületi előljárásiágoknál egy-egy tisztviselőnek a felvilágosításnyújtás adásával való megbízásával.

Maga az intézmény a németországi szakszervezetek ez egyesülési kebelében felállított ügynevezett munkás titkárságok (Arbeiter Sekretariat) feladata elsősorban abban áll, hogy a szervezetek tagjainak jólétére vonatkozó intézkedéseket (munkaközvetítés, munkabér és munkaidő tekintetében uralkodó viszonyokra vonatkozó adatok gyűjtése stb.) megtegyék; e feladatok gyakorlása közben csakhamar kitűnt azonban, hogy a titkárságokhoz forduló munkások legnagyobb részének a jogi tanácsadás képezi egyik legfontosabb szükségletét és kockán forgó érdekeit a megbízható, könnyen hozzáférhető és díjtalan tanácsadás védi meg legalkalmasabban. Ennek belátása folytán ma már a német munkás titkárságok elsősorban mint ingyenes jogvédő irodák működnek.

Hazánkban a vagyontalanok jogvédelme, bár másfél évtizedes múlta tekinthet vissza, igen szűk keretekben mozog. Ilyenmű intézményeink a következők:

„Jogvédő Egyesület Vagyontalanok Részére”. Ez az egyesület 1896-ban alakult. Székhelye Budapest, célja alapszabályai szerint vagyontalanoknak ingyenes jogsegélyt, jogi tanácsot és jogvédelmet nyújtani, hasonló célú egyesületek alakulását és működését a fővárosban és a vidéken megindítani és támogatni.

Az egyesület ezidőszert csak a fővárosban fejt ki működést. Jelenleg két irodát tart fenn. Az egyik a központi városháza földszintjén elhelyezett központi iroda, mely naponként 6-8 óráig áll a jogsegélyre szoruló felek rendelkezésére. Itt állandóan alkalmazott ügyvéd és irodavezető intézi el az ügyeket. A másik iroda az V. ker. Népházban van, ahol hetenként háromszor délután 6-8 óráig az egyesület egy második ügyvédje intézi a vagyontalanok ügyeit és az adminisztratív munkákat.

A központi irodában a legutóbbi év folyamán 5544, a fiókirodában 882, összesen tehát 6426 fel ügyét látta el az egyesület. Ez ügyekből 5604 rövid utón tanácsadással volt elintézhető; a peres eljárás megindítására pedig 583 esetben volt szükség.

Egyedüli alapon működnek még a temesvári, nagyváradi, kolozsvári és versed „Néphivatalok”, melyek működése a következőkre terjed ki: díjtalanul tanácsal és útbaigazítással szolgálnak és a szükséghez

képest eljárnak, illetve közbenjárnak, díjtalanul beadványokat is készítenek: a vagyontalanok adó-, katonai-, iskola- és tandíjmentes-sági ügyeiben, a munkaviszonyból felmerülő vitás ügyekben, cselédügyekben, munkásbiztosító és betegsegélyező pénztári és anyakönyvi ügyekben; díjtalanul beszerzik a szükséges okmányokat és az arra utalt szegényeknek köz- és társadalmi segínyt eszközölnék ki; polgári peres ügyekben pártfogó ügyvédet adnak és általában minden oly ügyben segédkeznek, amelyben a közreműködésre a lehető-ség meg van adva.

A Katholikus Népszövetség Jogvédő[^] Irodája ugy' budapesti központjában, mint vidéki fiókjainál fogadott ügyvédei útján szolgáltat tagjai részére ingyenes jogvédelmet, mely a perek ellátására is kiterjed.

A magyarországi szakszervezeti tanács szintén ingyenes jogvédelemben részesíti a kötelékébe tartozó szervezetek tagjait.

Hatósági intézményünk is van e nemben a magyar kir. földművelésügyi minisztérium részéről 1908-ban, a minisztérium kebeléből felállított „A földművesek tudakozódó irodájá”-ban, mely a VI. főosztály keretében a munkásügyi osztály munkásközvetítési szervezetével kapcsolatban látja el a személyes, vagy levélbeli tudakozódásokat,

A hivatalos órák alatt hétköznaponként 9-2 óráig nyerhetnek a felek főleg a megzögazdaság körébe vágó közigazgatási ügyekben itt felvilágosítást.

Ezek előrebocsátása után a va gyontalaliook részére nyújtott útbaigazításra nézve meg kell állapítanunk azt, hogy ezt a főváros szegényebb sorsú lakossága részére és ennek igényeinek megfelelően mint pártatlan intézmény csak a jogvédő egyesület látja ma el, ennek anyagi eszközei sem engedik azonban meg azt, hogy működését a kellő terjedelemben folytathassa és főleg, hogy a város különböző részein a szegénysorsú lakosság lakó- és munkahelyeinek közvetlen közelében felállított irodákban folytassa.

A legteljesebb mértékben indokolt tehát a főváros abbeli törekvése, hogy ezt a feladatot hatósági intézménnyel lássa el.

E célból a tanács először a következő javaslatot készítette:

A fővárosi útbaigazító hivatal elsősorban a főváros lakásügyi intézményeinek (u. m. a kislakásos bérházaknak, telepeknek, a szükséglakásoknak, az V. ker. Népházának és a VI. ker. Népszállónak) csekély jövedelmű lakói részére útbaigazítást nyújt és eljár

1. jogi ügyekben,
2. közigazgatási ügyekben, u. m. állampolgárság-, illetőségi, anyakönyvi, katonai szolgálati, adó és illeték, rendőrségi, ipari és munkásjóléti közigazgatási, gyámügyi, gyermekvédelmi, iskolaügyi, szegényügyi, közegészségi és minden egyéb közigazgatási ügyben.

Az útbaigazító hivatal oly esetekben, ha annak gyanúja merül fel, hogy az útbaigazítást kérő vagyonos, vagy magas jövedelemmel rendelkezik, a felvilágosítást megtagadja.

A hivatal központja a tanácsi XIV. (szociálpolitikai) ügyosztály keretében működik és a központi vezetést ez ügyosztálynak a tanácsnok által kirendelt tisztviselője látja el, fiókjai pedig egyelőre a következő lakásügyi intézmények mellett működnek:

1. az V. ker. Népházában,
2. A VI. ker. Palotai-úti kislakásos telepen,
3. a IX. ker. Gr. Haller-utca-Mihalkovics-utcai kislakásos telepen,
4. a IX. ker. Gyáli-uti kislakásokban,
5. a X. ker. Százados-úti kislakásos telepen.

A hivatal szolgálatait elsősorban a főváros egyéb kislakásos intézményeinek lakói vehetik igénybe.

A fiókirodák helyiségeiül az ügyosztály a telepeken lévő népjóléti épületek e célra épült helyiségeit, ezek hiányában a teleppel szomszédos iskolaépület valamely termét, illetőleg az V. ker. Népháza már eddig is e célra szolgáló helyiségeit használja fel.

Felek csak a fiókirodákhoz fordulhatnak útbaigazításért; az eljárás szóbeli. Az irodák vezetői a kilátástalan ügygel jövő felet ügye kilátástalan voltának vele való alapos megértetése és a fél lehetőleg teljes megnyugtatása után elbocsátják.

Minden ügyről, a kilátástalan ügyekről is, jegyzék vezetendő.

Azon ügyeknél, melyekben a hivatal eljár, az eljárás minden fázisa annak keltével együtt feljegyzendő.

Peres eljárást követelő ügyekben az ügy a rendelkezésre álló nyomtatványok felhasználásával az illetékes ügyvédi kamarákhoz teendő át további eljárás végett, azzal a kérelemmel, hogy az eredményről a hivatalnak értesítés küldessék. A fél kioktatandó arról, hogy a kamara által kirendelendő ügyvéd eljárása díjtalan és díj követelése esetén azonnal forduljon az útbaigazító hivatalhoz, mely az esetet az illetékes ügyvédi kamarával közli.

Közigazgatási ügyekben azon esetben, ha a fiókiroda a szükséges felvilágosítást azonnal megadni nem tudja, a felet a legközelebbi hivatalos órára, vagy a félnek alkalmas más hivatalos órára rendeli be, amely körülmény a jegyzékbe bevezetendő.

A szükséges információt a fiókiroda közigazgatási útbaigazítással megbízott tisztviselője a fél újabb jelentkezéséig vagy maga szerzi be a minden ügyosztályban és ker. elüljáróságoknál a felvilágosítással megbízott tisztviselőtől, vagy ha ily módon a kellő felvilágosítást nem nyerte, a vezetőséghez fordul. Az oly közigazgatási ügyek, amelyeket nem a főváros közigazgatási szervezete lát el (mint pl. munkásbiztosítási, rendőrségi ügyek), minden esetben a központhoz küldendők át a felvilágosítás beszerzése végett. Maga a fél azonban ily esetekben is csak a fiókirodával érintkezik.

Az útbaigazító fiókirodák mindegyike hetenkint egy köznapon az esti órákban tartja hivatalos óráját.

Ezt a tervezetet a tanács a szociálpolitikai bizottság javaslatára október 15-én azzal módosította, hogy a fiókirodákban hetenként két hivatalos órát tartat, míg a központban minden délelőtt 8-2 órák közt működő útbaigazító hivatalt állít fel, mely közigazgatási ügyekben fog felvilágosítást nyújtani.

E kettős intézmény valószínűleg 1913 január 1-én kezdi meg működését.